

Asia: VN/963/2018

Luonnonsuojelualueiden perustaminen Länsi-Lappiin, uusi lausuntopyyntö

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ympäristöministeriö on pyytänyt lausuntoja asetusluonnoksista, jotka koskevat luonnonsuojelualueiden perustamista Lappiin. Asetusluonnokset ovat olleet aiemmin lausunnolla vuonna 2019. Lausuntoja pyydetään uudelleen, koska asetukset annettaisiin uuden 1.6.2023 voimaantulevan luonnonsuojelulain nojalla. Ympäristöministeriön lausuntopyynnöstä ei ilmene miten aiemman lausuntokierroksen aikaiset lausunnot on huomioitu uudelleen lausunnoille laitetussa esityksessä.

Lappiin on tarkoitus asutuksilla perustaa yhteensä 145 uutta luonnonsuojelualuetta, joiden yhteispinta-ala on noin 74 000 hehtaaria. Valtioneuvoston asetuksella perustettaisiin 75 luonnonsuojelualuetta, joiden pinta-ala on yhteensä noin 72 000 hehtaaria. Ympäristöministeriön asetuksella perustettaisiin 70 luonnonsuojelualuetta yhteispinta-alaltaan noin 2000 hehtaaria.

Pääosa alueista on Länsi-Lapissa. Perustettavaksi ehdotettavia suojelualueita sijaitsee Rovaniemen ja Tornion kaupunkien sekä Kemnimaan, Kittilän, Kolarin, Muonion, Pellon, Ranuan, Simon, Tervolan, Ylitornion, Kemijärven Sallan ja Sodankylän kuntien alueilla, osia alueista Posion kunnassa Pohjois-Pohjanmaalla lin kunnassa ja Pudasjärven kaupungissa

Lapin kauppakamari vastustaa uusien suojelualueiden perustamista

Lapin merkitys Suomen taloudessa on kasvanut. Lapin kaikkien toimialojen liikevaihto oli 15,4 mrd euroa (2021), ja kasvoi edellisvuodesta 14,6%, kun koko maan liikevaihto kasvoi 10,6% (Lapin suhdannekatsaus). Lapin talous on vahvasti vientivetoinen. Tavaraviennin arvo oli vuonna 2022 ennakkotiedon mukaan 5,7 mrd euroa, mikä on yli 7% koko Suomen viennistä. Viennin arvo kasvoi yli 40% edellisestä vuodesta. Lapin elinkeinoelämän kasvu pohjautuu kaivostoimintaan ja

metalliteollisuuteen, metsätalouteen ja biotuoteollisuuteen sekä matkailuun. Merkittävää kasvua on näiden ohella odotettavissa etenkin energiasektorilla ja kiertotaloudessa. Lapin investointipotentiaalin on arvioitu olevan jopa 17,9 miljardia euroa. Suurin investointipotentiaali on teollisella sektorilla sekä kaivostoiminnassa.

Lapin kauppakamari ei näe mahdollisuutta tiukentaa tai lisätä luonnonsuojelutoimia Lapissa. Lapin pinta-alasta kolmannes on jo eriasteisen suojelun piirissä. Suomessa Natura 2000-verkosto kattaa 5 milj. hehtaaria, josta Lapissa sijaitsee 3 milj. hehtaaria. Pohjoisessa Suomessa luonnonsuojelun ja luonnon monimuotoisuuden tavoitteista valtaosa täyttyy. Luonnon monimuotoisuus myös lisääntyy hehtaaria kohden etelään mentäessä. Uuden suojelun painopistettä tulee yleisesti siirtää Lapista etelämmäksi.

Vaikutusten arviointi ja yhteensovittaminen puutteellista asetusvalmistelussa

Luonnonsuojelulain mukaan luonnonsuojelusuunnittelussa on otettava huomioon taloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja sivistykselliset näkökohdat sekä alueelliset ja paikalliset erityispiirteet. Laissa viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (SOVA) edellytetään, että viranomaisen suunnitelmasta ja ohjelmasta on tehtävä ympäristöarviointi, jos kyse on maa-, metsä- tai kalataloutta, energiahuoltoa, teollisuutta, liikennettä, jätehuoltoa, vesitaloutta, televiestintää, matkailua, aluekehitystä, alueidenkäyttöä, ympäristönsuojelua taikka luonnonsuojelua varten laadittavasta suunnitelmasta tai ohjelmasta.

Esitetyn luonnonsuojeluasetuksen suurin ongelma on se, että siinä ei ole tehty vaikutusten arviointia eikä minkäänlaista yhteensovittamista eri maankäytön muotojen, toimintojen ja eri toimialojen välillä. Tämä on myös vastoin luonnonsuojelulain edellyttämää taloudellisten ja alueellisten erityistarpeiden huomioimista. Asetuksessa tulisi eri intressien yhteensovittamiseksi huomioida myös Lapin eri toimialojen näkökulmat luonnonsuojelullisten näkökulmien lisäksi. Lapin kauppakamari ei hyväksy muun maankäytön tarpeiden ohittamista suojelualueiden sijoittelussa.

Matkailu tarvitsee luontobrändiä, mutta virkistyskäytölle ei kaivata uusia rajoituksia

Lapin matkailun vetovoima perustuu vahvasti lappilaisiin luontoarvoihin, ja tunnistamme että sinällään alueiden suojelulla on tärkeä merkitys luontobrändin ylläpitoon ja kehittymiseen. Luonnonsuojelualueiden perustaminen ei estä alueiden nykyistä virkistyskäyttöä, mutta se rajoittaa niiden virkistyskäytön kehittämistä sekä hyödyntämistä matkailun liiketoiminnassa.

Lapin matkailuelinkeinolla on iso huoli siitä, että Metsähallituksen rahoitus ei riitä nykyistenkään virkistysrakenteiden (reitit, taukopaikat yms.) ylläpitoon ja kehittämiseen. Yritysten vastuut

erilaisten virkistysreittien kunnossapidossa on jo kasvanut vuosien mittaan. Uusien luonnonsuojelualueiden perustamista tärkeämpää on varmistaa Metsähallituksen resurssit olemassa olevien suojelualueiden virkistyskäytön rakenteisiin.

Malminetsintä- ja kaivoshankkeet suurimpana haitan kärsijänä

Muistion mukaan luonnonsuojelualueiden perustaminen ei olennaisesti muuttaisi alueiden nykyistä käyttöä, sillä muun muassa alueiden perinteinen virkistyskäyttö jatkuisi edelleen.

Asetusehdotuksissa on erittäin puutteellisesti huomioitu se, että alueilla on pitkälle edennyttä malminetsintää ja kaivoshankkeita. Vastoin muistion kirjauksia, muun muassa suojelualueiden perustamisella olisi merkittävä haitallinen vaikutus alueiden nykyiseen käyttöön.

Esityksen mukaan geologinen tutkimus olisi mahdollista ainoastaan Metsähallituksen poikkeusluvalla. Tämä tarkoittaisi käytännössä päällekkäistä luvitusta ja tekisi Metsähallituksesta malminetsinnän lupaviranomaisen. Malminetsintätoiminnan lisäksi alueella on jo mittavan mineraalipotentialin kaivoshankkeita vireillä.

Asetusehdotuksessa esimerkiksi Palokkaan, Kaitajärven ja Romppaiden luonnonsuojelualueet sijoittuvat Rajapalojen kaivoshankkeen alueelle. Rajapalojen kultavarannot ovat Euroopan kymmenen suurimman joukossa ja kobolttivaranto on yksi suurimmista tunnetuista Euroopassa. Kaivoshanketta edistävä Mawson Oy on käyttänyt noin 40 miljoonaa euroa tutkimus- ja malminetsintätoimintaan sekä kaivoshankkeen suunnitteluun alueella. Rajapalojen kaivoshankkeen vaihemaakuntakaava sekä Rajapalojen osayleiskaava ovat vireillä ja alueella on aloitettu ympäristövaikutusten arviointiprosessi. Luonnonsuojelualueiden perustaminen käytännössä estäisi kaivosinvestointien toteuttamisen ja alan yritystoiminnan alueella ja alentaisi merkittävästi alueen kuntien elinvoiman kehittymisedellytyksiä.

Uusia luonnonsuojelualueita ei tule perustaa esimerkiksi tunnettujen merkittävien mineraaliesiintymien alueille, eikä suojelua saa ulottaa mineraalipotentialialueiden välittömään läheisyyteen, sillä hankkeisiin liittyy usein myös tarve laajentaa, mikäli tutkimustoiminnan edetessä löytyvä potentiaali sen mahdollistaa. Asetuksesta poistettavia alueita ovat mm. Palokas, Kaitajärvi, Romppaat (Rajapalot kaivoshanke), Konttikivalo, Siika-Kämä, Yli-Kuohunkijärvi (Suhangon kaivoshanke) sekä Elijärvenviia ja Kirvesaapa (Kemin kaivos).

Hallintolaissa olevan suhteellisuusperiaatteen mukaan viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Periaate edellyttää, että viranomainen mitoittaa toimintansa alimmalle sellaiselle tasolle, jolla saadaan aikaan tarvittava vaikutus. Kyseessä olevilla alueilla suojelutoimet ovat nykyisellään varsin toimivia ja täyttävät suojelutavoitteet. Jo nykyiset säädökset alueilla edellyttävät laajoja luontoselvityksiä. Lisäksi uuteen luonnonsuojelulakiin on kirjattu ekologinen kompensatio, joka mahdollistaa luonnonsuojelun sekä

luontoarvojen huomioon ottamisen kaikessa toiminnassa, sekä monimuotoisuuden säilyttämisen hyvällä tasolla. Esimerkiksi nämä seikat huomioiden suhteellisuusperiaate ei asetusluonnoksissa täyty.

Vihreä siirtymä sekä EU:n aloitteet ja sääntely tulee ottaa huomioon

Kunnianhimoiset tavoitteet vihreässä siirtymässä korostavat sekä mineraalien että puuraaka-aineen tarvetta. Kaivostoiminnan lisäämiselle ei ole liikenteen sähköistyessä ja uusiutuvan energiantuotannon moninkertaistuessa vaihtoehtoja, eikä Suomen vihreän siirtymän vaatimaa mineraaliraaka-ainetuotantoa ole kestävää ulkoistaa muualle maailmaan. Biotuotteiden kehittäminen ja tuotannon varmistaminen taas vaatii puuraaka-ainetta, jonka saatavuus on välttämätöntä turvata.

EU:n julkaisema Critical Raw Materials Act linjaa, että EU:n tavoitteena on vahvistaa raaka-aine omavaraisuutta. Kriittisiin ja strategisesti tärkeisiin raaka-aineisiin kuuluu Lapin kallioperästä löytyviä mineraaleja, mm. koboltti ja kupari.

Suomessa tuotettu koboltti on esimerkiksi hiilidioksidipäästöiltään 80% pienempää kongolais-kiinalaiseen vaihtoehtoon verrattuna. Ilmaston, luonnonsuojelun ja monimuotoisuuden kokonaisuuden näkökulmasta kaivostoiminnan edistäminen vastuullisuusnormit täyttävissä maissa onkin parasta luonnonsuojelutyötä.

EU:ssa on myös tulossa määrittely strategisista kaivos-, jalostus- ja kierrätyshankkeista, joilla katsotaan olevan tärkeää yleistä etua. On mahdollista, että Lapissa vireillä olevia kaivoshankkeita nousee tälle listalle esimerkiksi kobolttivarannon vuoksi. Ennen CRMA:n täytäntöönpanon päätöksiä kaivosteollisuudelle ja malminetsinnälle ei tule asettaa lisäesteitä.

Lisäksi EU:ssa on valmisteilla asetus, jolla tullaan kieltämään pakkotyöllä ja lapsityövoimalla valmistetut tuotteet EU:n markkinoilla. Ehdotus kattaa sekä EU:ssa valmistetut että maahantuodut tuotteet. Suomessa ei tule estää EU:n kriittisten materiaalien tuottamiseen tähtääviä hankkeita, eikä lisätä raaka-ainetuotannon ulkoistamista alueille, joissa ihmisoikeuksia loukataan.

Lopuksi

Lapin kauppakamari edellyttää, että asetusehdotuksesta tehdään kattava taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten arviointi ja yhteensovittava tarkastelu. Ilman yhteensovittavaa tarkastelua

asetus ei ole hyväksyttävissä. Suojelualueen perustaminen tulee olla myös alueen kuntien sekä maakunnan liiton hyväksymä.

Asetuksesta tulee poistaa ehdotetut luonnonsuojelualueet, joiden käyttö nykyisellä suojelutasolla tuottaa alueelle ja koko yhteiskunnalle niiden tiukkaa suojelua enemmän arvoa.

Lisätiedot

Liisa Ansala, toimitusjohtaja

Hanna Baas, edunvalvontapäällikkö

Baas Hanna
Lapin kauppakamari